

Φλαβιανὸς Ἀ΄ Ἀντιοχείας

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναθεματίζουμε ζωντανούς ἢ πεθαμένους¹

Ἀπόδοση: Καίτη Χιωτέλλη

Ὁ Φλαβιανός (330-404) δὲν ἦταν κάποιος τυχαῖος. Ὑπῆρξε ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, ἀγωνιστὴς τῆς πίστεως, ἐξαιρετικὸς ποιμένας καὶ συνοδοιπόρος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου². Τὸ κείμενό του ποῦ δημοσιεύουμε στὴ συνέχεια, ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴ βυζαντινὴ περίοδο ὅτι εἶναι τοῦ Χρυσοστόμου. Πρόκειται γιὰ τὸ πολῦτιμο κείμενο τὸ ὁποῖο διαχρονικά (καὶ κυρίως ἀπὸ τὸν 11ο ὡς τὸν 14ο αἰώνα) ἐπικαλέστηκαν ὅσοι ἐκκλησιαστικοὶ ἄνθρωποι θεώρησαν ἀπαράδεκτο τὸν ἀναθεματισμό, ὡς ὑφαρπαγὴ τῆς κρίσης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀντιτάθηκαν σὲ πρωτοβουλίες αὐτοκρατόρων ἢ ἐκκλησιαστικῶν συνεργατῶν τους, οἱ ὁποῖοι προσπάθησαν νὰ χρησιμοποιοῦσαν τὸ μεταφυσικὸ βᾶρος τοῦ ἀφορισμοῦ γιὰ ἰδιοτελεῖς, ἐξουσιαστικοὺς σκοποὺς³.

Ἡ Σύναξη

α. Πρὶν ἀπὸ μέρες, μιλώντας σας γιὰ τὸ ἀκατάληπτο τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφοῦ χρησιμοποίησα πολλὰ ἐπιχειρήματα, ἔφτασα νὰ σᾶς ἀποδείξω τόσο ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Γραφῆς ὅσο καὶ μὲ τὴν ἀνθρώπινη σκέψη, ὅτι ἀκόμα καὶ σ' αὐτὲς τὶς ἀόρατες ἀγγελικὲς δυνάμεις εἶναι παντελῶς ἀδύνατη ἡ κατανόηση τοῦ Θεοῦ, σ' αὐτὲς ποῦ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τους εἶναι ἄνυλος καὶ μακάριος! Καὶ ὅτι ἐμεῖς, ποῦ ζοῦμε ἐντελῶς ἀδιάφορα καὶ ἐκλυτα καὶ ἔχουμε φτάσει σὲ κάθε εἶδος κακία, αὐτὸ ποῦ ἀγνοοῦν ἐντελῶς ἀκόμα καὶ οἱ ἄγγελοι θέλουμε νὰ τὸ «κατέχουμε»! Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ θέλουμε, στηριζόμενοι στὴν κρίση τοῦ νοῦ μας, καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ θὰ θρέψει τὴν κενοδοξία μας ἀπὸ μέρους αὐτῶν ποῦ μᾶς ἀκοῦν!

1. *Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀναθεματίζειν ζῶντας ἢ τεθνηκότας*, PG 48 , 945-952.

2. Βλ. Παναγιώτης Κ. Χορήστου, *Ἑλληνικὴ Πατρολογία*, τ. Δ΄, ἐκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 395-397.

3. Βλ. Κωνσταντῖνος Πιτσάκης, «Ἀντίσταση κατὰ τῆς ἐξουσίας καὶ ἐπανάσταση στὸ Βυζάντιο: Ἡ θέση τοῦ δικαίου τῆς Ἐκκλησίας», Ἀμφισβήτηση τῆς ἐξουσίας (ἐπιμ. Ἑλένη Γραμματικοπούλου), ἐκδ. ΕΙΕ, Ἀθήνα 2003, σσ. 49-65. Πρὸβλ. Θανάσης Ν. Παπαθανασίου, «Ἀντίσταση, λαϊκὴ ἐξέγερση, ἐπανάσταση. Ἐρωτήματα γιὰ τὴν κανονικὴν παράδοση» (εἰσήγηση στὸ διεθνὲς συνέδριο «Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ σύγχρονες προκλήσεις», Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν, Βόλος 10-5-2014): <https://www.youtube.com/watch?v=4KJhY17T5vU&feature=share>.

Καὶ χωρὶς οὔτε νὰ λαμβάνουμε ὑπ' ὄψιν τὰ δεδομένα τῆς φύσεώς μας, οὔτε νὰ ἀκολουθοῦμε τὴν Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες μας, ἀλλὰ σὰν χειμωνιάτικοι χεῖμαρροι, παρασυρμένοι ἀπὸ τὴν αὐταπάτη τῶν λανθασμένων ἀντιλήψεών μας, φτάνουμε νὰ πέσουμε σὲ τόσο μεγάλη ἀμαρτία.

Σήμερα, λοιπὸν, ἀφοῦ σᾶς μιλήσουμε ὅπως ἀρμόζει περὶ τοῦ ἀναθήματος καὶ φανερώσουμε τὸ μέγεθος αὐτοῦ τοῦ κακοῦ, ποὺ τὸ νομίζετε μικρό, θὰ ἀποτρέψουμε ἀπὸ αὐτὸ τὰ ἀχαλίνωτα στόματα, ἀποκαλύπτοντάς σας τὴν ἀρρώστια αὐτῶν ποὺ χρησιμοποιοῦν τὸ ἀνάθεμα γιὰ τὸ παραμικρό.

Σὲ τόσο κακὴ διάθεση μᾶς ἔφεραν ὅσα συμβαίνουν μεταξὺ μας, ὥστε, παρ' ὅτι εἴμαστε σὲ τέτοια χάλα, δὲν ἀντιλαμβανόμαστε τὰ χειρότερα ποὺ μπορεῖ νὰ πάθουμε καὶ δὲν τὰ ξεπερνᾶμε. Ἔτσι πραγματώνεται στὴν περίπτωσή μας ὁ λόγος ὁ προφητικὸς: «Δὲν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ βάλουμε μαλακτικὸ κατὰ-πλασμα, οὔτε νὰ τὸ ἀλείψουμε μὲ λάδι, οὔτε νὰ τὸ ἐπιδέσουμε» (Ἦσ. 1, 6).

Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν νὰ ἀρχίσω νὰ μιλῶ γι' αὐτὸ τὸ κακό; Ἀπὸ τίς ἐντολές τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἢ ἀπὸ τὴν ἀνόητη ἀπαιδευσιὰ καὶ τὴν ἀναισθησίᾳ σας; Καὶ κάποιος ἄραγε δὲν γελᾶνε μαζί μου ὅταν τὰ λέω αὐτὰ καὶ δὲν θεωροῦν ὅτι τρελάθηκα; Ἄραγε δὲν με κατηγοροῦν, ἐπειδὴ θὰ ἀσχοληθῶ μὲ αὐτὰ τὰ θλιβερὰ καὶ ἄξια δακρύων; Ἀλλὰ τί νὰ κάνω; Πονᾶω καὶ κόπτομαι στὴ σκέψη μου καὶ σπαράζουν τὰ σπλάχνα μου, βλέποντας τὴν τόσο μεγάλη ἀναισθησίᾳ, ποὺ ἀκόμα καὶ τὴν παρανομία τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν ἀσέβεια τῶν εἰδωλολατρῶν τὴν ὑπερέβαλε ἡ δική μας κατάσταση. Κοιτάζοντας γύρω μου βλέπω ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἔχουν ἀποκτήσει τρόπο σκέψεως ἐκπαιδευμένον ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, οὔτε κἂν γνωρίζουν κάτι ἀπὸ αὐτήν. Κοκκινίζω καὶ σιωπῶ γιὰ τὰ ἄλλα. Βλέπω ἀνθρώπους παράφρονες καὶ μανιασμένους ποὺ χαζολογοῦν. Ἀνθρώπους, ποὺ δὲν ξέρουν οὔτε τί λένε οὔτε τί διαβεβαιώνουν, ποὺ τολμοῦν ὅμως νὰ ἀποφαίνονται χωρὶς νὰ γνωρίζουν καὶ νὰ ἀναθεματίζουν αὐτὰ ποὺ ἀγνοοῦν, καὶ ἔτσι νὰ γίνονται γελοῖα τὰ δικά μας ἀπὸ τοὺς μὴ πιστεύοντες. Ἀνθρώπους ποὺ οὔτε γιὰ σωστὸ τρόπο ζωῆς φροντίζουν οὔτε νὰ πράττουν τὸ καλὸ ἔμαθαν.

β. Ἀλλοίμονο στὴν ταλαιπωρία μας! Ἀλλοίμονό μας! Πόσοι δίκαιοι καὶ προφῆτες δὲν ἐπιθύμησαν νὰ δοῦν αὐτὰ ποὺ εἶδαμε καὶ δὲν τὰ εἶδαν, καὶ νὰ ἀκούσουν αὐτὰ ποὺ ἀκούσαμε καὶ δὲν τὰ ἄκουσαν. Κι ἐμεῖς παίζουμε μὲ αὐτά! «Προσεῆχετε στὶς ἀλήθειες ποὺ ἀκούσαμε, παρακαλῶ, ὥστε νὰ μὴν τύχει καὶ ξεστρατίσουμε. Γιατί, ἂν ὁ λόγος ποὺ δόθηκε ἄλλοτε μέσω ἀγγέλων ἀποδείχθηκε ἀληθινός, καὶ ὅσοι τὸν παρέβησαν ἢ δὲν ὑπήκουσαν σ' αὐτὸν δέχθησαν τὴν τιμωρία ποὺ τοὺς ἔπρεπε, πῶς εἶναι δυνατὸν ἐμεῖς νὰ ξεφύγουμε, ἂν δὲν δώσουμε τὴν προσοχὴ ποὺ χρειάζεται σὲ μὰ τόσο μεγαλειώδη πρόταση σωτηρίας;» (Ἐβρ. 2, 1-3).

Πές μου, ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς καλῆς ἀγγελίας γιὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ; Τί εἶναι ἢ μέσω τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ παρουσία τοῦ Θεοῦ; Γιὰ νὰ δαγκώνουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ κατατραγώμαστε; Ἀντίθετα ἐπειδὴ παντοῦ οἱ ἐντολές τοῦ Χριστοῦ εἶναι τελειότερες ἀπὸ τίς διατάξεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, πολὺ περισσότερο ἀπαιτοῦν ἀπὸ μᾶς τὴν ἀγάπη. Ὁ παλαιὸς νόμος λέει: Θὰ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὅπως τὸν ἑαυτό σου. Ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ διατάσσει καὶ νὰ

πεθαίνει κανείς ακόμα για χάρη του πλησίον. Άφουγκράσου τον ίδιο τον Χριστό να λέει:

«Κάποιος άνθρωπος, κατεβαίνοντας από τα Ίεροσόλυμα για την Ίεριχώ, έπεσε πάνω σε ληστές. Αυτοί τον ξεγύμνωσαν, τον τραυμάτισαν και έφυγαν παρατώντας τον μισοπεθαμένο. Από 'κεινο το δρόμο έτυχε να κατεβαίνει και κάποιος ιερέας, ο οποίος τον είδε, αλλά τον προσπέρασε χωρίς να του δώσει σημασία. Το ίδιο και κάποιος λευίτης, που περνούσε από 'κεινο το μέρος· παρ' όλο που τον είδε κι αυτός, τον προσπέρασε χωρίς να ασχοληθεί μαζί του. Κάποιος όμως Σαμαρείτης που ταξίδευε, ήρθε προς το μέρος του, τον είδε και τον σπλαχνίστηκε. Πήγε λοιπόν κοντά του, αλείψε τις πληγές του με λάδι και κρασί και τις έδεσε καλά. Μάλιστα τον ανέβασε στο δικό του ζώο, τον οδήγησε στο πανδοχείο και φρόντισε γι' αυτόν. Την άλλη μέρα φεύγοντας έβγαλε κι έδωσε στον πανδοχέα δύο δηνάρια και του είπε: "φρόντισέ τον, κι ό,τι παραπάνω ξοδέψεις, έγώ όταν επανέλθω θα σε πληρώσω".

Ποιός λοιπόν απ' αυτούς τους τρεις κατά τη γνώμη σου αποδείχτηκε "πλησίον" εκείνου που έπεσε στους ληστές; Ό νομοδιδάσκαλος απάντησε: "Εκείνος που τον σπλαχνίστηκε. Τότε ο Ίησούς του είπε: Πήγαννε, και να κάνεις κι εσύ το ίδιο».

Πώ, πώ, τί θαύμα! Ούτε τον ιερέα ούτε τον λευίτη είπε «πλησίον», αλλά εκείνον τον απόβλητο από τους Ίουδαίους για τις θρησκευτικές αντιλήψεις του, τον Σαμαρείτη λέω, τον ξένο, τον βλάσφημο, μόνο εκείνον είπε «πλησίον», γιατί αυτός και είχε και έδειξε έλεος και καλοσύνη. Αυτή είναι ή διδασκαλία του Υιού του Θεού. Αυτά όταν ήρθε τα έδειξε και με τα δικά Του έργα. Γιατί πέθανε όχι μόνο για τους φίλους Του και τους δικούς Του, αλλά και για τους έχθρους, για τους τυράννους, για τους μάγους, γι' αυτούς που Τον μισούσαν, για τους σταυρωτές Του· γι' αυτούς που ήδη γνώριζε πρό καταβολής κόσμου ότι θα γίνονταν αυτό που έγιναν, και παρόλο που το ήξερε από πριν, τους δημιούργησε, υικώντας με την καλοσύνη την πρόγνωση, και γι' αυτούς έχυσε το δικό Του αίμα, για χάρη τους δέχθηκε τη σφαγή. «Ό άρτος αυτός», είπε, «είναι ή σάρκα μου, που έγώ θα τη δώσω για να έχει ο κόσμος ζωή». Και ο Παύλος στις έπιστολές του λέει: «Άν και ήμασταν έχθροι του Θεού, συμφιλιωθήκαμε μαζί Του μέσω του θανάτου του Υιού Του». Και στην προς Έβραίους μάς λέει ότι: «Για χάρη του καθενός ο Χριστός γεύθηκε τον θάνατο».

Άφου λοιπόν αυτά έχουν τελεσθεί από Αυτόν, και τα αντίτυπα αυτών επιτελεί ή Έκκλησία, καθώς προσεύχεται κάθε μέρα για όλους, πώς σὺ τολμάς να καταριέσαι;

Πές μου, τί είναι αυτό που το ονομάζεις «ανάθεμα»; Πρόσεξε αυτό που λές. Άντιλαμβάνεσαι τί θα πείς; Ξέρεις τη δύναμη του λόγου; Θα το βρείς βέβαια να λέγεται αυτό στη θεόπνευστη Γραφή στην περίπτωση της Ίεριχούς: «Και θα αφιερώσεις ολόκληρη την πόλη στον Κύριο τον Θεό σου». Και σ' έμάς μέχρι σήμερα έχει επικρατήσει σε όλους ή κοινή συνήθεια να λέμε «ο δείνα επειδή έκανε αυτό, έφερε το ανάθεμα σ' αυτόν τον τόπο». Λοιπόν, αυτό είναι το ανάθεμα; Άν και αυτό έχει λεχθεί για κάτι καλό, την ανάθεση, την αφιέρωση στον Θεό. Τί

λοιπὸν εἶναι αὐτὸ πού ἐσὺ λὲς «ἀνάθεμα»; Τί ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἀναθεθεῖ αὐτὸς στὸν διάβολο, καὶ νὰ μὴν ἔχει πιά πιθανότητα σωτηρίας, καὶ νὰ ἀποξενωθεῖ ἀπὸ τὸν Χριστό.

γ. Καὶ ποιὸς εἶσαι ἐσὺ γιὰ νὰ ἔχεις αὐτὴ τὴν ἐξουσία καὶ τὴ μεγάλη δύναμη; «Τότε θὰ καθήσει ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ βάλει νὰ σταθοῦν τὰ πρόβατα στὰ δεξιά καὶ τὰ ἐρίφια στ' ἀριστερά». Πῶς λοιπὸν πήρες αὐθαίρετα ἓνα τόσο μεγάλο ἀξίωμα, πὸν ἀξιώθηκε νὰ τὸ λάβει μόνο ἡ κοινότητα τῶν Ἀποστόλων καὶ ὅσοι μὲ κάθε ἀκρίβεια ἔγιναν ἀληθινὰ διάδοχοί τους, γεμάτοι χάρι καὶ δύναμη; Καὶ βέβαια ἐκεῖνοι, τηρώντας ἀκριβῶς τὴν ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀπέβαλαν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοὺς αἰρετικούς, σὰν νὰ ἔβγαζαν τὸ δεξί τους μάτι· πράγμα πὸν φανερώνει τὴ μεγάλη τους ἀγάπη καὶ τὸν πόνο, γιὰ τὴν ἀποκοπὴ πὸν ἔγινε ἐνὸς οὐσιώδους μέλους. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀποκάλεσε τὸν αἰρετικὸ δεξιὸ ὀφθαλμὸ, γιὰ νὰ φανερώσει τὸν πόνο καὶ τὴν συμπάθεια αὐτῶν πὸν ἀναγκάζονται νὰ τὸν ἀποκόψουν. Σ' αὐτό, λοιπὸν, ὅπως καὶ σὲ ὅλα, προσέχοντας λεπτομερῶς, τὶς αἱρέσεις μὲν τὶς ἤλεγχαν καὶ τὶς ἀπέβαλαν ἀπὸ τὸ σῶμα, σὲ κάμενα ὅμως αἰρετικὸ δὲν ἐπέβαλαν αὐτὴ τὴν τιμωρία, δηλαδὴ τὸ ἀνάθεμα.

Λοιπὸν ὁ ἀπόστολος δύο μόνο φορὲς φαίνεται πὸς ἀναγκάζεται νὰ χρησιμοποιοῦ αὐτὴ τὴ λέξη, καὶ μάλιστα ὄχι γιὰ συγκεκριμένο καὶ σαφὲς πρόσωπο, τὴν πρώτη στὴν πρὸς Κορινθίους, λέγοντας: «Ἄν κάποιος δὲν ἀγαπᾷ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, ἔστω ἀνάθεμα», καὶ τὴ δεύτερη, «ἂν κάποιος εὐαγγελίζεται σ' ἐσᾶς διαφοροτικές διδασκαλίες ἀπὸ αὐτὲς πὸν διδαχθήκατε, ἀνάθεμα ἔστω».

Τί λοιπὸν; Αὐτὸ πὸν κανεῖς ἀπὸ ὅσους ἔχουν λάβει τὴν ἐξουσία δὲν τὸ ἔκανε, οὔτε τόλμησε νὰ τὸ πεί, ἐσὺ τολμᾶς νὰ τὰ κάνεις αὐτά, ἐνεργώντας ἀντίθετα πρὸς τὸν θάνατο τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ προλαβαίνοντας τὴν κρίση τοῦ Βασιλέως;

Θέλετε νὰ μάθετε τί δίδαξε κάποιος ἅγιος, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ μᾶς ἐντάχθηκε στὴ διαδοχὴ τῶν Ἀποστόλων, καὶ πὸν ἀξιώθηκε νὰ μαρτυρήσει; Θέλοντας νὰ δείξει πόσο ἀπαίσιος εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος, χρησιμοποίησε ἓνα τόσο ἰσχυρὸ παράδειγμα: «Ὅπως αὐτὸς πὸν φοράει βασιλικὴ ἐνδυμασία, ἐνῶ εἶναι ἓνας ἀπλὸς πολίτης, θανατώνεται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνεργοὶ του ὡς τύρανοι, καθ' ὅμοιο τρόπο, εἶπε, καὶ ὅσοι χρησιμοποιοῦν τὸν λόγο-ἀπόφαση τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ ἀποκόπτουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὸ ἀνάθεμα κάποιον ἄνθρωπο, ὀδηγοῦν τὸν ἑαυτὸ τους σὲ πλήρη ἀπώλεια, σφετεριζόμενοι τὸ ἀξίωμα τοῦ Υἱοῦ».

Κάτι τέτοιο λοιπὸν τὸ θεωρεῖτε ἀμελητέο; Νὰ καταδικάζει κανεῖς κάποιον μὲ μὴ τέτοια ἀπόφαση πρὸ καιροῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Κριτὴ; Δεδομένου ὅτι τὸ ἀνάθεμα ἀποκόπτει πλήρως ἀπὸ τὸν Χριστό. Ἄλλὰ τί λένε αὐτοὶ πὸν εἶναι ἱκανότατοι στὴν κακία; «Ἐκεῖνος, λένε, ἔχει γίνε αἰρετικὸς, καὶ ἔχει στὴν καρδιά του τὸν διάβολο, καὶ διδάσκει λανθασμένα γιὰ τὸν Θεό, καὶ ὀδηγεῖ πολλοὺς μὲ τὰ ἀσύστατα καὶ ἀπατηλὰ κηρύγματα τοῦ στὸν βυθὸ τῆς ἀπωλείας. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Πατέρες τὸν ἔχουν πετάξει ἔξω, κι ἀκόμα περισσότερο τὸν δάσκαλό του πὸν ἔχει ἀποκόψει ἓνα μέρος τῆς Ἐκκλησίας», εἶτε ἐννοοῦν τὸν Παυλιανὸ εἶτε τὸν Ἀπολλυνάριο.

Σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τὸν λόγο σχετικὰ μέ τή διαφορά καθενὸς ἀπὸ αὐτοῦς, ἦταν καλὸ πού δὲν θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς περισσότερους ὡς κάτι καινούργιο, καὶ συγκράτησε τὴν πλάνη περιορίζοντάς τιν στα βάθη τῆς πιὸ φοβερῆς δεισδαμο- νίας.

«Νὰ διδάσκεις μέ πραότητα καὶ νὰ παιδαγωγεῖς ὅσους τοποθετοῦνται ἀ- πορριπτικά, γιὰ νὰ τοὺς δώσει κάποτε ὁ Θεὸς μετάνοια νὰ καταλάβουν τὴν ἀλή- θεια καὶ νὰ συνέλθουν ξεφεύγοντας ἀπὸ τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου, πού τοὺς ἔχει αἰχμαλωτίσει γιὰ νὰ κάνουν τὸ θέλημά του» (Β' Τιμ. 2, 25-26). Ἄπλωσε λοιπὸν τὸ δίχτυ τῆς ἀγάπης, ὥστε νὰ μὴν ξεστρατίσει οὔτε ὁ κουτσός, ἀλλὰ μάλλον νὰ γιατρευτεῖ. Δείξε ὅτι ἀπὸ ὑπερβολικὰ καλὴ διάθεση θέλεις τὸ δικό σου καλὸ νὰ γίνε κοινὸ καλὸ. Ρίξε τὸ «γλυκὸ ἀγκίστρι» τῆς συμπάθειας, καὶ ἔτσι, ἀφοῦ ἐρευνήσεις ὅσα ἦταν κρυμμένα, ἀνάσυρε ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ἀπώλειας αὐτὸν πού εἶχε βουλιάξει κατὰ τὸ φρόνημα.

Αὐτὸ πού ἀπὸ πρόληψη ἢ ἄγνοια τὸ εἶχε νομίσει καλὸ, δίδαξε τον ὅτι εἶναι ξένο πρὸς τὴν παράδοση τῶν Ἀποστόλων. Ἄν θελήσει νὰ τὸ δεχθεῖ αὐτὸ ὁ ἄν- θρωπος πού εἶχε δεχθεῖ τὴν πλάνη, σύμφωνα μέ τὸν λόγο τοῦ προφήτη ἐκεῖνος θὰ ζήσει τὴν πραγματικὴ ζωὴ, κι ἐσὺ θὰ εὐεργετήσεις τὴν ψυχὴ σου. Ἄν πάλι δὲν θέλει νὰ τὸ δεχθεῖ, ἀλλὰ ἐπιμένει φιλονικώντας, διαμαρτυρήσου μόνο μέ μακρο- θυμία καὶ καλοσύνη, γιὰ νὰ μὴ ζητήσῃ λόγο γιὰ τὴν ψυχὴ του ἀπὸ σένα ὁ Κρι- τῆς. Φυσικὰ δὲν θὰ τὸν μισεῖς, δὲν θὰ τὸν ἀποστρέφῃσαι, δὲν θὰ τὸν κυνηγᾷς, ἀλλὰ θὰ τοῦ ἐκφράξεις ἀγάπη εὐλικρινῆ καὶ ἀληθινῆ.

Αὐτὸ τὸ κέρδος ἀπόκτησε. Κι ἂν δὲν μπόρεσες μέ κάτι ἄλλο νὰ τὸν ὠφελή- σεις, αὐτὸ εἶναι μεγάλη ὠφέλεια, αὐτὸ εἶναι μεγάλο κέρδος: νὰ ἀγαπήσεις καὶ νὰ διδάξεις τὴ μαθητεία τοῦ Χριστοῦ. «Μέ αὐτό, εἶπε ὁ Χριστός, θὰ γνωρίσουν ὅτι εἶστε μαθητὲς μου, ἂν ἔχετε ἀγάπη μεταξύ σας», ἡ ὁποία ἂν δὲν ὑπάρχει, οὔτε ἡ γνώση τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἡ πίστη, οὔτε ἡ προφητεία, οὔτε ἡ ἀκτη- μosity, οὔτε τὸ μαρτύριο ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ὠφελοῦν, ὅπως μᾶς φανέρωσε ὁ ἀπόστολος:

«Κι ἂν ἔχω τὸ χάρισμα τῆς προφητείας καὶ γνωρίζω ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ κι ὅλη τὴν ἀνθρώπινη γνώση. Κι ἂν ἀκόμα ἔχω τὴν πληρότητα τῆς πί- στης, ὥστε νὰ μετακινῶ βουνά, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, τίποτα δὲν εἶμαι. Κι ἂν ἀκόμα μοιράσω στοὺς φτωχοὺς ὅλα μου τὰ ὑπάρχοντα, κι ἂν παραδώσω τὸ σῶμα μου νὰ καεῖ στὴ φωτιά, ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀγάπη, σέ τίποτα δὲν ὠφελοῦμαι. Ἐκεῖνος πού ἀγαπάει ἔχει μακροθυμία καὶ καλοσύνη. Ἐκεῖνος πού ἀγαπάει δὲν ζηλοφθονεῖ, δὲν κομπάζει δὲν ὑπερηφανεύεται. Εἶναι εὐπρεπής, δὲν εἶναι ἐγω- στής οὔτε εὐερέθιστος. Ξεχνάει τὸ κακὸ πού τοῦ ἔχουν κάνει. Δὲν χαίρεται γιὰ τὸ λάθος πού γίνεται, ἀλλὰ χαίρει μέ τὸ σωστό. Ἐκεῖνος πού ἀγαπάει, ὅλα τὰ ἀνέχεται· γιὰ ὅλα ἐμπιστεύεται, γιὰ ὅλα ἐλπίζει, ὅλα τὰ ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη ποτέ δὲν ἀποκάμνει» (Α' Κορ. 13).

δ. Κανένας ἀπὸ ἐσᾶς, ἀγαπητοί, δὲν ἔδειξε τέτοιο μέγεθος ἀγάπης γιὰ τὸν Χριστό, ὅσο ἐκεῖνη ἡ ἀγία ψυχὴ. Κανένας ἄνθρωπος ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνον δὲν τόλ- μησε νὰ ἐκστομίσει τέτοιους λόγους! Ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ του καιγόταν, ὅταν ἔλεγε: «Συντελῶ μέ τὰ σωματικά μου παθήματα νὰ ὀλοκληρωθοῦν οἱ θλίψεις πού

πρέπει νὰ ὑπομένει τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία» (Κολ. 1, 24). Καὶ ἄλλοῦ λέει: «Φτάνω στὸ σημεῖο νὰ εὐχομαι νὰ χωριζόμουν ἐγὼ ἀπὸ τὸν Χριστό, ἀρκεῖ νὰ πῆγαυαν κοντὰ Του οἱ ὁμοεθνεῖς ἀδελφοί μου» (Ρωμ. 9, 3). Καὶ ἄλλοῦ λέει: «Ποιὸς ἀσθενεῖ καὶ δὲν συμπάσχω;».

Ἐχοντας τόσο μεγάλη διάθεση ἀγάπης γιὰ τὸν Χριστό, κανέναν δὲν ἔβρισε, κανέναν δὲν ἀνάγκασε, κανέναν δὲν ἀναθεμάτισε· ἀλλιῶς δὲν θὰ προσέφερε τόσα ἔθνη καὶ ὀλόκληρες πόλεις στὸν Θεό. Ἀλλὰ τὰ κατόρθωσε αὐτὰ δεχόμενος ταπεινώσεις, ξυλοδαρμούς, ἐμπαυγμούς, γελοιοποιήσεις, καὶ ταυτόχρονα μιλώντας τους φιλοφρονητικά, παρακαλώντας τους, ἰκετεύοντάς τους.

Ἔτσι, λοιπὸν, καὶ ὅταν ἐπισκέφθηκε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς βρῆκε ὄλους μανιακοὺς μὲ τὴν εἰδωλολατρία, δὲν τοὺς περιέλασε λέγοντάς τους: «Ἔσεῖς εἶστε ἄθαιοι καὶ ἐντελῶς ἀσεβεῖς!». Δὲν τοὺς εἶπε «Τὸ καθετὶ ἐσεῖς τὸ θεωρεῖτε θεό, καὶ μόνο τὸν Θεὸ ἀρνεῖσθε, τὸν Κύριο καὶ δημιουργὸ τοῦ σύμπαντος!». Ἀλλὰ τί τοὺς εἶπε; «Ἐνῶ περιδιάβαινα τὴν πόλη σας καὶ ἔβλεπα μὲ προσοχὴ τοὺς ἱερούς σας τόπους, βρῆκα κι ἓναν βωμὸ μὲ τὴν ἐπιγραφή: στὸν Ἄγνωστο Θεό. Αὐτὸν λοιπὸν ποὺ τὸν σέβεσθε χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζετε, γι' Αὐτὸν ἐγὼ ἦρθα νὰ σᾶς μιλήσω».

Ὡ τοῦ θαύματος! Ὡ τῆς πατρικῆς ἀγάπης! Ὁνόμασε «εὐσεβεῖς» τοὺς Ἕλληνες, παρ' ὅτι ἦταν εἰδωλολάτρες, παρ' ὅτι ἀσεβοῦσαν. Γιατί ὅμως; Γιατί ἐπιτελοῦσαν τὰ δικά τους θρησκευτικὰ καθήκοντα ὡς εὐσεβεῖς, νομίζοντας ὅτι λατρεύουν τὸν ἀληθινὸ Θεό, ἔχοντας πείσει τὸν ἑαυτό τους γι' αὐτό. Παρακαλῶ λοιπὸν νὰ γίνετε ἐσεῖς ὄλοι μιμητὲς τοῦ Παύλου, καὶ ἐγὼ μαζί σας.

Διότι, ἂν ὁ Κύριος ποὺ γνωρίζε ἐκ τῶν προτέρων τὴν προαίρεση τοῦ καθενὸς καὶ ἤξερε τί λογῆς θὰ γίνει ὁ καθένας μας, παρὰ ταῦτα μᾶς δημιούργησε, γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὶς δωρεές καὶ τὶς καλές Του προθέσεις, ἀφοῦ δὲν δημιουργεῖ κάτι ὁ Θεὸς γιὰ κακό, καὶ ἔτσι μᾶς ἀξίωσε νὰ μετέχουμε στὰ κοινὰ ἀγαθὰ, θέλοντας νὰ γίνουμε ὄλοι μιμητὲς Του, ἐσὺ πῶς πράττεις τὰ ἀντίθετα (δηλ. καταριέσαι καὶ ἀναθεματίζεις) καὶ συγχρόνως ἔρχεσαι στὴν Ἐκκλησία μαζί μὲ ὄλους καὶ προσφέρεις τὴν Θυσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ;

Δὲν ξέρετε ὅτι τὸ σπασμένο καλάμι δὲν τὸ τσάκισε καὶ τὸ λυχνάρι ποὺ κάπνιζε δὲν τὸ ἔσβησε; Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά; Πρόσεξε ὅτι τὸν Ἰούδα καὶ τοὺς ὁμοίους του δὲν τοὺς ἀπομάκρυνε, μέχρις ὅτου καθένας τους ἔσυρε τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν παρέδωσε στὴν πλάνη. Τὶς ἰκετήριες προσευχὲς δὲν τὶς προσφέρουμε γιὰ τὰ ἀγνοήματα τοῦ λαοῦ; Δὲν λάβαμε ἐντολὴ νὰ προσευχόμαστε γιὰ τοὺς ἐχθρούς, γι' αὐτοὺς ποὺ μᾶς μισοῦν καὶ μᾶς καταδιώκουν;

Νὰ ποὺ ἐμεῖς τώρα ἐκτελοῦμε τὴν ὑπηρεσία ποὺ ἀναλάβαμε. Νὰ ποὺ σᾶς παρακαλοῦμε. Ἡ χειροτονία δὲν ὀδηγεῖ στὴν ἐξουσία. Δὲν ἐξυψώνει. Δὲν προσφέρει κυριαρχία. Ὅλοι λάβαμε τὸ ἴδιο Πνεῦμα. Ὅλοι ἔχουμε κληθεῖ σὲ υἱοθεσία. Ἐκείνους μάλιστα ποὺ ὁ Πατέρας τοὺς πέρασε ἀπὸ δοκιμασία, τοὺς ἔδωσε τὴν ἐξουσία καὶ τοὺς ἔκανε ἀξιους νὰ ὑπηρετοῦν τοὺς ἀδελφούς των. Ἐκπληρώνοντας λοιπὸν αὐτὴ τὴν ὑπηρεσία, σᾶς παρακαλοῦμε καὶ σᾶς ἐξορκίζουμε: Μείνετε μακριὰ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὸ κακό, εἴτε ζεῖ καὶ βρίσκεται σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν θνητὸ βίῳ εἴτε ἔχει πεθάνει αὐτὸς ποὺ ἀποφάσεις νὰ τὸν ἀναθεματίσεις. Ἄν,

λοιπόν, ακόμα ζεί, διαπράττεις άσέβεια, άποκόπτοντας αυτόν που βρίσκεται στην ανθρώπινη μεταβλητότητα και μπορεί να μετατεθεί από τὸ κακὸ στο καλό. Ἄν πάλι ἔχει πεθάνει, πολὺ περισσότερο διαπράττεις άσέβεια.

Τί ἐπὶ τέλος; Ὅτι γιὰ τὸν δικό του Κύριο στέκει ἢ πέφτει, δὲν εἶναι πιά κάτω ἀπὸ ανθρώπινη ἐξουσία! Εἶναι ἐπισηφάλης νὰ ἀποφαίνεται κάποιος γιὰ μιὰ ὑπόθεση «κρυμμένη» στὴ σκέψη τοῦ Αἰώνιου Κριτῆ, τοῦ Μόνου πὸν γνωρίζει και τὰ μέτρα τῆς γνώσης και τὸ μέγεθος τῆς πίστης τοῦ καθενός. Ἀπὸ πού ξέρουμε, πές μου σὲ παρακαλῶ, μὲ τί λόγια θὰ κατηγορήσει τὸν ἑαυτό του ἢ τί θὰ ἀπολογηθεῖ τὴν ἡμέρα πὸν πρόκειται ὁ Θεὸς νὰ κρίνει τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων; Εἶναι πράγματι ἀνεξερευνήτος ὁ τρόπος πὸν σκέπτεται και ἀνεξιχνίαστοι οἱ μέθοδοι μὲ τίς ὁποῖες ἐνεργεῖ. «Ποιὸς γνωρίζει τὴ σκέψη τοῦ Κυρίου ἢ ποιὸς μπορεῖ νὰ Τοῦ γίνε σύμβουλος;» Ὅσως κανεὶς ἀπὸ μᾶς, ἀγαπητοί, δὲν νομίζει ὅτι ἦταν ἄξιος τοῦ Βαπτίσματος, οὔτε ξέρε γιὰ τὴ Μέλλουσα Κρίση, ἂν και πότε θὰ γίνε!

Και τί νὰ λέω γιὰ τὴν Κρίση; Αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν θάνατο και τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸ σῶμα ἔχουμε λησμονήσει, ἐξαιτίας τῆς φρενίτιδας πὸν ἔχει ἐπιπέσει πάνω μας γιὰ τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἀποφύγετε αὐτὸ τὸ μεγάλο κακὸ, παρακαλῶ. Βλέπετε ὅτι σᾶς τὸ κηρύττω και σᾶς ἐξορκίζω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ και τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ὅτι θὰ σᾶς γίνε αἰτία μεγάλων κακῶν και ἀνυπόφορης ταλαιπωρίας τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Ὅταν παρουσιάστηκαν μπροστά Του οἱ παρθενεύοντες πὸν εἶχαν ζήσει μὲ μεγάλη πίστη και λαμπρὸ βίον, γιὰ τὴν πίστευαν ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τῶν πάντων βλέπει τὰ ἔργα τους, Ἐκεῖνος τοὺς ἀποξένωσε ἀπὸ τὸν Νυμφώνα τῆς Βασιλείας ἐπειδὴ δὲν εἶχαν μέσα τους ἀγάπη. Πῶς λοιπὸν ἐμεῖς, πὸν ζοῦμε ἐντελῶς ἀδιάφορα και συμπεριφερόμαστε δίχως ἔλεος στοὺς συνανθρώπους μας, θὰ ἀξιωθοῦμε νὰ μᾶς δοθεῖ ἡ σωτηρία;

Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ, μὴν ἀκοῦτε ἀδιάφορα αὐτὰ πὸν σᾶς λέω. Τὰ αἰρετικά δόγματα, ἀπὸ ὅποιον και ἂν τὰ παραλάβουμε, πρέπει νὰ τὰ ἀναθεματίζουμε και τίς ἀσεβεῖς δοξασίες πρέπει νὰ τίς ἐλέγχουμε. Τοὺς ἀνθρώπους ὁμως πρέπει νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζουμε μὲ πολλὴ περίσκεψη και νὰ προσευχόμαστε γιὰ τὴν σωτηρία τους.

Μακάρι ὅλοι ἐμεῖς, μένοντας προσηλωμένοι στὴν ἀγάπη γιὰ τὸν Θεὸ και τὸν πλησίον, και τηρώντας πλήρως τίς ἐντολές τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὲ καλοσύνη και «φαιδρὲς λαμπάδες» νὰ ὑποδεχοῦμε κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τὸν ἐπουράνιο νυμφίον, προσφέροντάς Του στὴ δόξα τῆς Βασιλείας πάρα πολλοὺς ἀνθρώπους ὠφελημένους ἀπὸ τὴν δικὴ μας συμπάθεια και καλοσύνη, μὲ τὴ χάρη και τὴ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, στὸν Ὅποιον, μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα και τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀναπέμπουμε δοξολογία τώρα και πάντοτε και στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.